

Workshops Christelijke filosofie conferentie 26 januari 2019

Ronde 1 (13.30-14.30 uur)

1. Autonomie en gemeenschap in de psychotherapie

Dr. Bert Loonstra, theoloog en psycholoog

Voorzitter: Drs. Annemiek van Woudenberg-de Groot, bestuurslid

De ggz heeft een dilemma, alleen weet ze dat nog niet. De deelnemers krijgen dit dilemma voorgeschoteld en zoeken mee naar een oplossing.

Veel therapie is georiënteerd op het individu en gericht op de versterking van de eigen autonomie, dat is: zelfredzaamheid en zelfbeschikking. Die twee vallen niet samen, maar liggen wel in elkaars verlengde. Hier eindigt de hulp vaak, zij het dat gelet wordt op de mogelijkheden van sociale steun voor de cliënt.

Het dilemma komt in zicht, zodra we ons realiseren dat het individu ook gemeenschappen nodig heeft. Gemeenschappen bestaan rond gedeelde waarden en normen. Deze worden bewaakt en ieder wordt geacht zich hieraan te houden. Dat scheidt heteronomie. Vooral bij traditionele gemeenschappen, zoals godsdienstige, speelt dit sterk.

Hoe kan de therapie zowel inspelen op autonomie als heteronomie? Gaat het een niet ten koste van het ander?

2. Het individu en de gemeenschap in herdenkingspraktijken

Dr. Rik Peels, universitair docent en onderzoeker, Vrije Universiteit Amsterdam

Voorzitter: Ing. Arjan de Visser MA, bestuurslid

Weinig fenomenen zijn zo samenbindend als *herdenkingspraktijken*. Zulke rituelen na een vliegcrash, een aanslag of een oorlog drukken uit waar wij voor staan. Tegelijk roepen ze ook veel controverse op: wie is het eigenlijk waard om herdacht te worden? Herdenken we alleen slachtoffers of ook daders? Mag niet iedereen zelf bepalen wie hij of zij herdenkt?

Wat is de verhouding tussen het individu en de gemeenschap in deze rituelen? Zijn er objectieve normen die deze praktijken funderen en die richting geven?

Deze workshop begint met een bijdrage die de joodse en christelijke wortels van hedendaagse herdenkingspraktijken in verschillende levensdomeinen verkent. Deze wortels werpen licht op wat herdenken eigenlijk is en wat de relatie tussen het individu en de gemeenschap is wanneer wij personen en gebeurtenissen herdenken. Daarna gaan we met elkaar in gesprek over wat dit betekent voor de doordenking en vormgeving van herdenkingspraktijken waaraan we zelf deelnemen.

3. Actuele vragen met betrekking tot de vrijheid van onderwijs

Mr. Fenneke Zeldenrust MA, filosoof en jurist bij Verus

Voorzitter: Dirk van Schepen MA, bestuurslid

Welke juridische en filosofische gronden zijn er om vrijheid van onderwijs te verdedigen in een multiculturele samenleving? Chaplins ideeën over multiculturaliteit worden bij deze vraagstelling

betrokken. Wat houdt vrijheid in dat geval in? Moeten christelijke scholen zich richten op een specifieke groep christelijke ouders of op de samenleving als geheel? Hoe worden de belangen van het kind daarbij meegewogen?

Moeten we uitgaan van 'gelijke monniken, gelijke kappen', dat wil zeggen moet er evenveel of even weinig vrijheid zijn voor christenen als voor moslims en antroposofen? Zo ja, waarom wel? Zo nee, waarom niet?

Verder worden de drie onderwijsmodellen die Robeyns onderscheidt besproken en wordt beargumenteerd waarom onderwijs op basis van de 'capability approach' de beste kansen geeft, ook voor het bijzonder onderwijs. Na een korte inleiding is er ruimte voor dialoog aan de hand van stellingen.

4. Dooyeweerd voor 'dummies'

Prof. dr. Maarten Verkerk, bijzonder hoogleraar Christelijke Filosofie, Universiteit Maastricht

Voorzitter: Drs. Peter Sneep, voorzitter

Filosofie heeft de naam 'moeilijk' te zijn. Dat geldt ook voor de verschillende theorieën van de christelijke filosoof Herman Dooyeweerd. Een van de redenen is dat Dooyeweerd een eigen taal ontwikkelde om zijn filosofische gedachten zo helder mogelijk uit te drukken.

In deze workshop gaan we twee belangrijke filosofische theorieën van Dooyeweerd verkennen. We doen dit op de volgende manier. Ik vertel een verhaal uit mijn eigen ervaring. We gaan in de workshop dit verhaal met elkaar analyseren. We proberen de essentie van het verhaal te begrijpen en van daaruit maken we de overstap naar de betreffende theorie van Dooyeweerd. Daarvan zal ik dan de belangrijkste elementen samenvatten.

Welke theorieën ik ga behandelen: om dat te weten te komen moet je naar de workshop komen!

Ronde 2 (14.45-15.45 uur)

1. Het zelf. De invloed van Fichte op Kierkegaard

Suzan ten Heuw MA, theoloog, filosoof en promovendus, Universiteit Leiden

Voorzitter: Dirk van Schepen MA, bestuurslid

Kierkegaard en Fichte hebben beiden een theorie van het zelf ontwikkeld; Kierkegaard uitgaande van het besef van existentialiteit, Fichte uitgaande van kritiek op de reflectietheorie. Fichte en Kierkegaard, beiden radicale subjectivisten, verschillen met name in hun opvatting over wat het zelf grondvest. In Kierkegaards oeuvre zijn sporen van Fichte te vinden. In mijn promotieonderzoek probeer ik de invloed van Fichte's theorie van het zelfbewustzijn op Kierkegaards begrip van het zelf te bepalen.

De workshop begint met een introductie over de opzet van mijn onderzoek, waarin ik inga op de hoofdvraag, de (zowel filosofisch-historische als systematische) benaderingswijze, het doel en het belang van mijn onderzoek. Na de introductie is er gelegenheid voor vragen en discussie. Wie zich wil voorbereiden, leze *De ziekte tot de dood*, dat op basis van een psychologische analyse argumenteert dat het zelf zichzelf niet kan hebben geponeerd.

2. Twee geloven meer dan één

Prof. dr. ir. Jeroen de Ridder, bijzonder hoogleraar Christelijke filosofie, Rijksuniversiteit Groningen
Voorzitter: Dr. Sander Luitwieler, directeur

Geloven doe je niet in je eentje. Er is een grote historische gemeenschap van gelovigen en veel gelovigen maken ook vandaag de dag deel uit van kleinere en grotere gemeenschappen. Maakt dat iets uit voor de redelijkheid of onredelijkheid van religieus geloof?

In deze workshop gaat Jeroen de Ridder in op twee tegengestelde gedachtelijnen. Aan de ene kant is het vaak volstrekt redelijk om op anderen te vertrouwen – het meeste van wat we denken en weten, leren en horen we van andere mensen. Aan de andere kant weten we uit de (sociale) psychologie dat mensen in groepen vatbaar zijn voor groepsdenken, wij/zij vooroordelen en andere, vaak onredelijke, factoren.

Na een korte inleiding praten we aan de hand van een aantal stellingen door over de spanning tussen deze twee lijnen en de vraag wat dit ons kan leren over de redelijkheid van religieus geloof.

3. De socio-economie van Etzioni

Dr. ir. Roel Jongeneel, universitair docent en onderzoeker, Wageningen University & Research
Voorzitter: Drs. Peter Sneep, voorzitter

De Amerikaans-Joodse socioloog-econoom Etzioni bepleit 'een fundamenteel andere manier van denken over de menselijke natuur, de samenleving en economisch gedrag'. Etzioni's kritiek concentreert zich rond drie kernvragen:

1. Wat drijft mensen bij hun handelen?
2. Hoe kiezen mensen de middelen om hun doelen te bereiken?
3. Zijn de actoren die beslissingen nemen eigenlijk wel op zichzelf staande, in vrijheid handelende individuen?

Het antwoord van het neo-klassieke economische denken op deze drie vragen (nutsmaximalisatie, doelrationaliteit, individualisme) schiet volgens Etzioni fundamenteel tekort. Tegen deze achtergrond komt Etzioni met een nieuw paradigma voor de economie, dat hij de 'socio-economie' noemt. Zijn oplossing om ethiek een prominentere plek te geven leidt tot winst en is sympathiek.

Filosofisch gezien is er echter een aantal vragen, omdat Etzioni en de neo-klassieke economen beiden onvoldoende raad weten met de rol en beperking van de economisch modale abstractie en de verhouding tussen het economisch aspect en de niet-economische aspecten. In de workshop wordt gepoogd om interactief aan de hand van een voorbeeld (het kopen van bloemen met moederdag) een bevredigender oplossing te vinden.